

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
In the Name of Allah, the Compassionate the Merciful

اخلاق زیستی

علیرضا آل بویه، زینب دهقانی نیستانی
فاطمه جمشیدی، مریم گودرزی

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فرآوری اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالتذگی مراکز آموزشی و پژوهشی، در گرو نظام منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون آموزشی و پژوهشی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست

۱۷	مقدمه
۲۱	۱. جغرافیای معرفتی اخلاق زیستی
۲۱	مقدمه
۲۲	تعریف اخلاق زیستی
۲۴	معنای عام
۲۵	معنای خاص
۲۵	معنای اخص
۲۶	قلمرو اخلاق زیستی
۲۷	زیست فناوری
۳۱	محیط زیست
۳۵	۲. استدلال میانه‌روها درباره سقط جنین
۳۵	مقدمه
۳۶	اهمیت بحث سقط جنین
۳۸	دیدگاه‌های مختلف درباره سقط جنین
۳۸	دیدگاه محافظه کاران
۳۹	رویکرد آزادی خواهانه
۴۰	رویکرد میانه‌رو (معتدل)

۴۰. استدلال باروخ برودی (استدلال کارکرد مغز)
۴۲. تحلیل مرگ
۴۴. ذات‌گرایی
۴۵. اصل تقارن
۴۶. نقد دیدگاه کارکرد مغز
۴۷. بررسی استدلال تامسون
۵۱. نقد استدلال تامسون
۵۱. اختیار و مسئولیت
۵۳. رحم مادر مکان طبیعی رشد جنین
۵۴. سقط جنین کشتن یک شخص است
۵۵. جواز خودکشی لازمه حق زن بر کنترل بدن خود
۵۵. اشکال مثال هنرمند
۵۶. رضایت به آمیزش جنسی و رضایت به بارداری
۵۶. بارداری زن را زمین‌گیر نمی‌کند
۵۹. ۳. رویکرد آزادی خواهانه به سقط جنین (استدلال موافقان)
۵۹. مقدمه
۶۰. استدلال سنتی (محافظه کارانه)
۶۱. معیارهای شخص
۶۲. تعیین حدفاصل اخلاقی
۶۳. لازمه دیدگاه وارن
۶۴. نقد دیدگاه وارن
۶۴. لازم و ملزوم بودن سقط جنین و نوزادکشی
۶۵. پیامدهای نامطلوب نوزادکشی
۶۶. بررسی دیدگاه پیتر سینگر
۶۷. مناقشه در استدلال سنتی
۷۰. معنای انسان و شخص

۷۱. نقد ملاک شخص بودن _____
۷۱. بی‌ملاک و دلبخواهی بودن معیارهای شخص بودن _____
۷۳. ناکافی بودن معیارهای شخص _____
۷۳. استدلال سینگر _____
۷۵. نوزادکشی لازمه دیدگاه سینگر _____
۷۷. نقد و بررسی دیدگاه سینگر _____
۷۷. اهمیت تفاوت در گونه به لحاظ اخلاقی _____
۷۸. قلمرو اخلاق و احکام اخلاقی _____
۷۹. اهمیت عاطفه در اخلاق _____
۴. استدلال مخالفان سقط جنین (آینده‌ای شبیه آینده ما) _____ ۸۳
۸۳. مقدمه _____
۸۴. تقریر استدلال آینده‌ای شبیه آینده ما _____
۸۶. لوازم دیدگاه مارکوس _____
۸۸. دیدگاه مارکوس ناظر به اخلاق سقط جنین _____
۸۹. تقریرهای دیگر بر نادرستی قتل _____
۹۰. تقریر مبتنی بر میل و اشکالات آن _____
۹۲. تقریر مبتنی بر توقف _____
۹۴. اشکال تولی و پاسخ مارکوس _____
۹۷. تقریر دیگری از استدلال «آینده‌ای شبیه آینده ما» _____
۵. سقط جنین از منظر الهیات اخلاقی قرآن _____ ۱۰۱
۱۰۱. مقدمه _____
۱۰۳. سقط جنین و آغاز حیات انسان _____
۱۰۶. تحلیل از راه تفکیک مرگ از زندگی _____
۱۰۷. استدلال به صورت کلی _____
۱۰۷. استدلال به نحو خاص _____
- آیات دال بر وجود ساحتی در آدمی که هنگام مردن به تمام و کمال اخذ می‌شود ۱۰۸

۱۱۰. آیات دال بر بقای انسان پس از مرگ به دلالت التزامی.
۱۱۱. تحلیل از راه تفکیک خاستگاه انسان.
۱۱۵. سقط جنین و جایگاه انسان در هستی.
۱۱۶. آیاتی دال بر خاستگاه و منشأ انسان.
۱۱۷. دمیده شدن روح الهی در انسان.
۱۱۸. خلق شدن انسان به دست خود خدا.
۱۱۸. آیاتی دال بر سرشت انسان و تفاوت او با دیگر موجودات.
۱۱۸. تعلیم اسما به حضرت آدم.
۱۲۰. آیات دال بر سرنوشت آدمی.
۱۲۰. تنزل برخی انسان‌ها از مقام انسانی.
۱۲۲. توان انسان برای دیدن عالم ملکوت.
۱۳۰. هبه بودن فرزند و نادرستی سقط جنین.
۱۳۰. مفهوم‌شناسی واژه هبه.
۱۳۱. آیات حاوی واژه هبه در مورد فرزند.
۱۳۱. استفاده از واژه هبه در تقاضای فرزند.
۱۳۳. استفاده از واژه هبه برای اعطای فرزند به انسان.
۱۳۴. ستایش خدا به علت هبه فرزند.
۱۳۴. آیه‌ای که از اعطای فرزند، چه دختر و چه پسر از واژه هبه تعبیر کرده است.
۱۳۶. تقریر استدلال.
۱۳۷. اشکالات این استدلال و پاسخ به آن‌ها.
۱۳۷. لازم نبودن قبول هبه.
۱۳۸. جنین‌های نامشروع.
۱۴۳. ۶. به‌کشی.
۱۴۳. مقدمه.
۱۴۴. سیر تاریخی به‌کشی.
۱۴۶. تعریف به‌کشی.

- ۱۴۸ _____ اقسام به‌کشی
- ۱۴۹ _____ تمایز به‌کشی فعال و منفعل
- ۱۵۳ _____ استدلال مخالفان و موافقان به‌کشی
- ۱۵۳ _____ استدلال‌های موافقان
- ۱۵۳ _____ ۱. به‌کشی لازمه اصل خودمختاری
- ۱۵۵ _____ نقد استدلال
- ۱۵۶ _____ ۲. کیفیت زندگی
- ۱۵۷ _____ نقد استدلال
- ۱۶۱ _____ استدلال‌های مخالفان به‌کشی
- ۱۶۱ _____ استدلال شیب لغزنده
- ۱۶۴ _____ پیشرفت فناوری و غیر حتمی بودن تشخیص پزشکان
- ۱۶۵ _____ تعارض وظیفه پزشک و به‌کشی
- ۱۶۶ _____ بررسی به‌کشی از دیدگاه اسلام
- ۱۶۶ _____ ۱. حق حیات و مالکیت الهی
- ۱۶۹ _____ کرامت ذاتی انسان
- ۱۷۵ _____ ۷. شبیه‌سازی (استدلال موافقان)
- ۱۷۵ _____ مقدمه
- ۱۷۷ _____ کاربردهای شبیه‌سازی
- ۱۷۹ _____ انواع شبیه‌سازی
- ۱۸۳ _____ استدلال‌های موافقان شبیه‌سازی
- ۱۸۴ _____ آزادی تولید مثل
- ۱۸۷ _____ نقد آزادی تولید مثل
- ۱۹۰ _____ آزادی تحقیق و پژوهش‌های علمی
- ۱۹۱ _____ نقد لزوم آزادی پژوهش‌های علمی
- ۱۹۶ _____ استدلال ارزشمندی هستی انسان
- ۱۹۶ _____ نقد استدلال ارزشمندی هستی انسان

۱۹۸. ارزشمندی رفاه و بهزیستی _____
۱۹۸. نقد استدلال رفاه و بهزیستی انسان _____
۸. استدلال مخالفان شبیه‌سازی _____ ۲۰۱
۲۰۱. مقدمه _____
۲۰۲. نقض کرامت انسانی _____
۲۰۹. نقد استدلال نقض کرامت انسانی _____
۲۱۵. استدلال غیرطبیعی بودن انسان شبیه‌سازی شده _____
۲۱۸. نقد استدلال غیرطبیعی بودن انسان شبیه‌سازی شده _____
۲۲۳. استدلال غایت فی نفسه بودن انسان _____
۲۲۴. نقد استدلال غایت فی نفسه بودن انسان _____
۲۲۹. نابودی جنین‌های بسیار _____
۲۳۰. نقد دلیل نابودی جنین‌های بسیار _____
۲۳۱. تعارض شبیه‌سازی با اصل اختیار _____
۲۳۲. نقد تعارض شبیه‌سازی با اصل اختیار _____
۲۳۲. غضب جایگاه خداوند _____
۲۳۴. نقد غضب جایگاه خداوند _____
۹. ملاحظات اخلاقی درباره مرگ مغزی و پیوند اعضا _____ ۲۳۷
۲۳۷. مقدمه _____
۲۳۸. چگونگی کارکرد مغز _____
۲۳۹. تعریف مرگ _____
۲۴۱. علل مرگ مغزی _____
۲۴۲. مهم‌ترین ویژگی‌های مرگ مغزی _____
۲۴۳. قطع درمان بیماران مرگ مغزی _____
۲۴۶. پیوند اعضا _____
۲۴۷. اقسام پیوند اعضا _____
۲۴۸. پیوند اعضا از شخص مرده به زنده _____

- ۲۴۹ ..... برداشت عضو از حیوانات
- ۲۵۰ ..... آشکال پیوند اعضاء
- ۲۵۱ ..... اطمینان از مرگ فرد
- ۲۵۲ ..... مسائلی درباره قاچاق اعضاء
- ۲۵۳ ..... مورد توجه قرار دادن حساسیت‌های خانواده دهنده عضو
- ۲۵۳ ..... مسائل اخلاقی بین دهنده و گیرنده پیوند عضو
- ۲۵۴ ..... اصول اخلاقی در پیوند اعضاء
- ۲۵۷ ..... ۱۰. مهندسی ژنتیک
- ۲۵۷ ..... مقدمه
- ۲۶۱ ..... فواید و آثار مطلوب مهندسی ژنتیک
- ۲۶۵ ..... چالش‌های اخلاقی مهندسی ژنتیک
- ۲۶۶ ..... الف) ژن درمانی
- ۲۷۰ ..... چالش‌های اخلاقی ژن درمانی
- ۲۷۳ ..... ب) محصولات تراریخته
- ۲۷۶ ..... فواید محصولات تراریخته:
- ۲۷۷ ..... مضرات محصولات تراریخته
- ۲۸۵ ..... ۱۱. نظریات اخلاقی محیط زیست
- ۲۸۵ ..... مقدمه
- ۲۹۰ ..... نظریات رایج محیط زیست
- ۲۹۰ ..... نظریه انسان محور (Anthropocentrism)
- ۲۹۲ ..... نظریه جانورمحور (zoo centrism)
- ۲۹۳ ..... نظریه زیست محور (Biocentrism)
- ۲۹۴ ..... نظریه بوم مدار (Ecocentrism)
- ۲۹۵ ..... ملاک و معیار تصمیم‌گیری در نظریات اخلاقی محیط زیست
- ۲۹۵ ..... هوشمندی
- ۲۹۷ ..... زیبایی

- ۲۹۸ ..... طبیعی بودن
- ۲۹۸ ..... متنوع بودن
- ۲۹۹ ..... مروری بر مهم‌ترین نظریات محیط زیستی
- ۲۹۹ ..... دیدگاه ریچارد روتلی
- ۳۰۱ ..... دیدگاه پیتر سینگر
- ۳۰۳ ..... دیدگاه آرن ناس
- ۳۰۴ ..... بحران‌های محیط زیستی
- ۳۰۷ ..... ۱۲. باورهای دینی و محیط زیست
- ۳۰۷ ..... مقدمه
- ۳۰۸ ..... دین و محیط زیست
- ۳۱۰ ..... جایگاه محیط زیست در کتاب مقدس
- ۳۱۳ ..... اسلام و محیط زیست
- ۳۱۵ ..... عمران و آبادانی محیط زیست
- ۳۱۸ ..... امر به معروف و نهی از منکر
- ۳۱۹ ..... پرهیز از اسراف
- ۳۲۰ ..... رعایت اصول بهداشتی در محیط زیست
- ۳۲۲ ..... قواعد فقهی و محیط زیست
- ۳۲۲ ..... قاعده لاضرر
- ۳۲۳ ..... قاعده اتلاف
- ۳۲۴ ..... قاعده ضمان
- ۳۲۷ ..... ۱۳. اخلاق آب (مورد پژوهی)
- ۳۲۷ ..... مقدمه
- ۳۳۲ ..... ارزش ذاتی و ابزاری آب
- ۳۳۲ ..... حق تأمین نیازهای اولیه
- ۳۳۳ ..... حق آب
- ۳۳۵ ..... توجه به قشر آسیب‌پذیر

- ۳۳۶ ..... اهمیت نسل آینده
- ۳۳۷ ..... تصمیمات اخلاقی در مورد آب
- ۳۳۸ ..... دستیابی به فضایل اخلاقی در مورد آب
- ۳۳۹ ..... اهمیت آب در اسلام
- ۳۴۰ ..... ۱. آب مایه حیات
- ۳۴۰ ..... ۲. آب مایه رفاه و آسایش بشر
- ۳۴۱ ..... ۳. بهترین نوشیدنی
- ۳۴۱ ..... ۴. تأکید بر عدم اسراف در مورد آب
- ۳۴۷ ..... ۱۴. آزمایش بر روی حیوانات
- ۳۴۷ ..... مقدمه
- ۳۵۰ ..... نظریات رایج در مورد حقوق حیوانات
- ۳۵۱ ..... دیدگاه سودگرایانه
- ۳۵۴ ..... رویکرد وظیفه گرایانه
- ۳۵۵ ..... دیدگاه فمینیستی (اکوفمینیسم)
- ۳۵۸ ..... کاربرد آزمایشات حیوانی
- ۳۶۰ ..... ناکارآمدی و غیر قابل استناد بودن آزمایشات حیوانی
- ۳۶۴ ..... تخریب وجدان علمی دانشجو
- ۳۶۵ ..... استفاده از روش‌های جایگزین
- ۳۶۸ ..... کمیته‌های اخلاقی حقوق حیوانات
- ۳۶۹ ..... بیانیه جهانی حقوق حیوانات
- ۳۷۵ ..... ۱۵. حقوق حیوانات در اسلام
- ۳۷۵ ..... مقدمه
- ۳۷۷ ..... حق خوراک
- ۳۷۹ ..... مکان زندگی حیوان
- ۳۸۱ ..... نهمی از آزار و اذیت حیوانات
- ۳۸۱ ..... داغ کردن حیوانات

- ۳۸۱ _____ مبارزه حیوانات با یگدیگر
- ۳۸۲ _____ زدن حیوانات
- ۳۸۳ _____ ذبح حیوان مقابل حیوان دیگر
- ۳۸۴ _____ عقیم کردن حیوانات
- ۳۸۵ _____ سوزاندن حیوانات
- ۳۸۵ _____ کشتن حیوانات
- ۳۸۷ _____ رعایت توان و طاقت حیوان
- ۳۸۸ _____ احترام به حیوان
- ۳۹۰ _____ پاداش داشتن نیکی به حیوانات
- ۳۹۱ _____ وقف مال برای غذای حیوان
- ۳۹۳ _____ منابع

مقدمه

معنویت، همواره گمشده انسان در طول تاریخ بوده و این پیام ماندگار انبیای الهی: است، که در گوش اعصار پیچیده و انسان را به زندگی جاویدانی دعوت می‌کند؛ پیامی که در آن به تمامی نیازهای مادی و معنوی انسان و رشد کامل ابعاد وجودی او اندیشیده شده است و معرفتی الهی که می‌تواند همه جنبه‌های زندگی انسان را دگرگون ساخته و زندگی جدیدی را پایه‌ریزی کند.

دانشگاه مجازی المصطفی ﷺ

می‌کوشد با بهره‌گیری از روش‌های نوین فناوری اطلاعات و ارتباطات، پیام الهی خاتم پیام‌آوران، حضرت محمد مصطفی ﷺ و پیروان راستین ایشان را در اختیار علاقه‌مندان در هر نقطه خاکی قرار دهد تا سرآغازی برای زندگی الهی و پاک انسان معاصر باشد.

معاونت پژوهشی و تولید دانشگاه مجازی المصطفی ﷺ

با همکاری گروه‌های علمی و صاحب‌نظران، برای پاسخگویی به نیاز حقیقت‌طلبان و معرفت‌جویان، متون آموزشی و کمک آموزشی مورد نیاز را

به زبان‌های مختلف تولید و ترجمه نموده تا در رشته‌های آموزشی مورد استفاده فراگیران قرار گیرند و با توجه به استقبال و درخواست عموم علاقه‌مندان، اقدام به چاپ آن‌ها کرده است.

بدین وسیله از نویسنده محترم؛ جناب حجت‌الاسلام دکتر علی‌رضا آل‌بویه عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی و همکاران ایشان خانم زینب دهقانی نیستانی، فاطمه جمشیدی و مریم گودرزی، گروه علمی تربیتی اخلاق و نیز حجت‌الاسلام علی مهدوی فرید و حجت‌الاسلام دکتر علی احمدی امین که ارزیابی این اثر را متقبل نمودند تشکر و قدردانی می‌نماییم.

«خانه‌های خود را دانشگاه اسلامی کنیم»

دانشگاه مجازی المصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

<http://ou.miu.ac.ir>

مقدمه

اخلاق در ادیان الهی از جمله اسلام از اهمیت بسزایی برخوردار است، به گونه‌ای که هدف از بعثت انبیا در قرآن تزکیه معرفی شده است و آیات بسیاری به آموزه‌های اخلاقی اختصاص داده شده است و در روایات نقل شده از رسول خدا و نیز ائمه معصومین علیهم السلام آموزه‌های اخلاقی به فور دیده می‌شود. به وزن اهمیتی که اخلاق در اسلام دارد می‌توان ادعا کرد پرداختن به فلسفه آن نیز می‌تواند مهم باشد. پرداختن به مباحث عقلی از یونان باستان و از زمان سقراط مطرح بوده است و شاید بتوان گفت با اخلاق فضیلتی که ارسطو مطرح کرد مباحث عقلی درباره اخلاق رنگ و بوی جدی‌تری گرفت. متفکران مسلمان نیز به تبع ارسطو به اخلاق فضیلت پرداختند و البته سعی کردند با توجه به آموزه‌های دینی آن را جرح و تعدیل کنند. نزاع مشهور میان اشاعره و معتزله درباره افعال الهی در علم کلام که به حسن و قبح الهی شرعی از سوئی و حسن و قبح ذاتی عقلی از سوی دیگر نام گرفت در واقع یک بحث جدی درباره اخلاق و وابستگی یا عدم وابستگی اخلاق به خدا بود که امروزه به نظریه امر الهی معروف و مشهور است.

به مباحث عقلی درباره اخلاق در یکی دو قرن اخیر توجه جدی تری شده است به گونه‌ای که دانش جدیدی با عنوان فلسفه اخلاق پا به عرصه هستی گذاشته است. به اختصار می‌توان فلسفه اخلاق را به فعالیتی عقلانی درباره اخلاق تعریف کرد که دو شاخه دارد: فرااخلاق و اخلاق هنجاری. فرااخلاق به مباحث پیرامونی اخلاق می‌پردازد که دست‌کم مشتمل بر سه بحث مهم است: مباحث معناشناختی؛ مباحث هستی‌شناختی و مباحث معرفت‌شناختی. فیلسوفان اخلاق در اخلاق هنجاری به دنبال کشف ملاک و معیار ارزش اخلاق و به کاربرد آن در موارد خاص و جزئی هستند که قسم اول اخلاق هنجاری نظری نامیده شده است و قسم دوم به اخلاق عملی یا کاربردی.

در دهه‌های اخیر با توجه به پیچیدگی روابط انسان‌ها با یکدیگر و نیز با محیط پیرامونی خود به اخلاق کاربردی اهتمام ویژه‌ای شده است و مسائل اخلاق کاربردی یکی از دغدغه‌های جدی فیلسوفان اخلاق شده است. امروزه با مسائل و چالش‌های اخلاقی بسیاری درباره زیست و حیات آدمی و محیط پیرامونی او مواجه هستیم، از جمله درباره آغاز و پایان حیات او مانند مسئله سقط جنین و به‌کشی. سالانه تعداد بسیار زیادی سقط جنین در کشورهای مختلف از جمله ایران انجام می‌شود که آمارهای غیر رسمی آن به‌خصوص در ایران اصلاً باورکردنی نیست. به‌کشی و خاتمه دادن به حیات بیماران لاعلاج امروزه به‌طور جدی تری مطرح شده است. از سوی دیگر، با توجه به پیشرفت فناوری‌های جدید و امکان شبیه‌سازی انسانی، مسائل اخلاقی جدی‌ای مطرح شده است. مرگ مغزی و امکان پیوند اعضا و حتی گرفتن عضو از حیوانات مسائل

نویی را پیش روی اندیشمندان قرار داده است. امروزه امکان دخالت در ژنوم انسانی و نیز ژن گیاهی، مهندسی ژنتیک و پیامدهای اخلاقی آن را پیش کشیده است.

از سوی دیگر محیط زیست انسان‌ها امروزه با مخاطرات جدی مواجه است به گونه‌ای که اگر تخریب محیط زیست با این شتابی که در جریان است ادامه یابد، به خصوص با توجه به گرم شدن روزافزون زمین و بحران آبی که در کل جهان و از جمله در ایران مطرح است آینده محیط زیست انسان‌ها با چالش‌های جدی مواجه است و یکی از راه‌حل‌های جدی در این زمینه توجه به اخلاق و نحوه رفتار ما انسان‌ها با محیط زیست است. تعدی به حقوق حیوانات و نحوه رفتار با آن‌ها از دیگر مسائل محیط زیست است که امروزه مورد توجه جدی قرار گرفته است. مسائلی که ذکر شد مباحثی است که در این کتاب به آن‌ها پرداخته خواهد شد. البته روشن است که در این زمینه مسائل جدی بسیاری مطرح است که باید مورد توجه قرار گیرد، ولی با توجه به محدودیت حجم و دیگر اموری که نیازی به ذکر آن‌ها نیست سعی شده است به برخی از مهم‌ترین مسائلی که در اخلاق کاربردی درباره مباحث زیستی انسان مطرح است پرداخته شود.

همان‌گونه که در فصل اول کتاب آمده است اخلاق زیستی سه کاربرد دارد: اخلاق زیستی به معنای اعم، به معنای خاص و به معنای اخص. اخلاق زیستی به معنای عام شامل تمامی مسائل و مباحثی است که عموماً به طور مستقیم و یا غیرمستقیم به زیست انسان و چگونگی کیفیت زندگی انسان مربوط می‌شود و حتی مباحث اخلاق محیط زیست و حقوق حیوانات را نیز شامل می‌شود. اخلاق زیستی به معنای خاص

معادل اخلاق پزشکی است و مشتمل است بر مسائل و چالش‌های حوزه توسعه فناوری در پزشکی. اخلاق زیستی به معنای اخص به بررسی برخی از چالش‌های اخلاقی حاصل از پیشرفت‌های نوین در عرصه علوم زیستی و زیست پزشکی می‌پردازد و برآن است که اصول و معیارهایی اخلاقی برای به‌کار بستن فناوری‌های نوظهور در این دو حوزه را ارائه دهد. در این کتاب معنای سوم از اخلاق زیستی مدنظر است و از این رو همین عنوان برای کتاب برگزیده شده است.

در پایان از همکاران گرامی خانم‌ها زینب دهقانی نیستانی، فاطمه جمشیدی و مریم گودرزی کمال تشکر و سپاسگزاری را دارم و نیز از ارزیابان، ویراستار و نیز مسئولان مربوطه تشکر می‌کنم.

قم / ۱۱ شهریور ۱۴۰۱

علیرضا آل بویه

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی